

Posudek oponenta na práci Vladimíra Krigla *Tchaj-wan a jeho vliv na vzájemné vztahy a soupeření mezi USA a ČLR*

Již z úvodních řádků práce je patrné, že si autor velice dobře vymezil základní otázku a pole svého zkoumání. Výzkumná otázka, kterou si Vladimír Krigl v práci *Tchaj-wan a jeho vliv na vzájemné vztahy a soupeření mezi USA a ČLR* pokládá, je jak vysoce společensky relevantní, tak velice dobře vymezena. Ptá se po způsobu, jakým Tchaj-wan ovlivňuje vzájemné vztahy a soupeření mezi upadajícím globálním hegemonem USA a vzestupující ČLR. Jako teoretickou optiku k zodpovězení této otázky používá koncepty bezpečnostního dilematu a Thúkýdidovy pasti. Skrze tuto optiku se pak zaměřuje na související otázku, kterou je stabilita současného statu quo na Tchaj-wanu. V závěru navíc přichází s poměrně originálním tvrzením, že uchování daného statu quo není jedinou cestou, jak se vyhnout válečnému konfliktu mezi USA a ČLR.

Práce je členěna do čtyř kapitol. První se jmenuje „Metodologie a historický kontext Tchaj-wanu“, ale je spíše stručným představením dvou teoretických konceptů, než metodologií. Zároveň není úplně jasné, proč je historický kontext Tchaj-wanu součástí této kapitoly a nikoli samostatnou kapitolou, případně součástí kapitoly následující, která se věnuje historické kontextualizaci vztahů a smluv mezi ČLR, USA a Tchaj-wanem. Ve třetí kapitole, která je analytickým jádrem práce, autor následně vybírá tři klíčové milníky vztahů mezi ČLR, USA a Tchaj-wanem a aplikuje na ně koncepty představené v první kapitole. Zde dochází ke zjištěním, z nichž by již bylo možné vyvodit poměrně zajímavé teoretické i praktické závěry a práci ukončit. Krigl zde však nezastavuje a místo toho představí velice originální čtvrtou kapitolu, v níž na základě scénářistické metody modeluje čtyři možné scénáře budoucího vývoje.

Ač je tato poslední kapitola vysoce spekulativní (přestože je spekulace scénářistické metodě vlastní, občas mi přišlo, že některá autorova rozhodnutí v rámci modelování jednotlivých scénářů by bylo dobré vysvětlit a podložit vybranými reáliemi alespoň v poznámce pod čarou), považuji ji za relativně zdařilý a především historicky aktuální pokus o inovaci smyslu a účelu politologické práce v době po „konci dějin“. Tedy v době, kdy se ukazuje, že liberální hegemonie spojená s dominancí USA v mezinárodním systému po konci studené války byla spíše intermezem mezi krátkým 20. stoletím, jež Eric Hobsbawm nazval „věkem extrémů“ a obdobím, jež je ve svých počátcích spojeno s proliferační tezí o kolapsu civilizace či dokonce planetárním rozvratu. Zatímco věk extrémů byl spojen s koncem Velké Británie v pozici světového hegemonu a nástupem USA (a upevňováním moci vůči dalším vyzvatelům), dnešní situace je orámována ústupem USA a pozicí ČLR jako jednoho z hlavních vyzvatelů. I proto je velmi cenné propojení tradičních konceptů realistické teorie mezinárodních vztahů se spekulativními snahami o modelování různých, méně či více pravděpodobných scénářů budoucího vývoje.

Originalita Kriglova přístupu tak z mého pohledu vyvažuje i následující výtky:

Jak už jsem naznačil, představení teoretických konceptů bezpečnostního dilematu a Thúkýdidovy pasti by si zasloužilo samostatnou kapitolu. Z hlediska jejich zásadní role pro analýzu vybraných událostí a následné modelování scénářů jsou představeny až příliš stručně a povrchně. Zvláště mi přijde škoda, že se autor nepokusil více rozpracovat vzájemný vztah mezi těmito koncepty. K tomu mohly být více než vhodné historické kapitoly z knihy Grahama Allisona, která je jedním z primárních zdrojů předkládané bakalářské práce. Kromě vztahu mezi Athénami a Spartou, který jako „klasický případ“ dal vzniknout označení „Thúkýdidova past“ (a který je jako jediný v Kriglově textu stručně představen), identifikuje Allison dalších šestnáct historicky bližších případů (od patnáctého století do současnosti), kdy se hegemonická mocnost musela vyrovnávat s mocností nastupující. Šesti z nich se navíc Allison věnuje detailněji. V bakalářské práci je však tomuto historickému podkladu věnována

pouze jedna věta, která je navíc sama neúplná: „*Sám Allison tvrdí, že z šestnácti případů Thúkýdidovy pasti čtyři z nich neskončily válkou (Velká Británie a USA v první polovině 20. století)*“ (s. 4).

Vybrání si alespoň některých historických případů, u kterých by šlo identifikovat určité společné rysy se zkoumaným případem, by podle mého názoru dalo práci samo o sobě větší hloubku. Mimo to mohlo vést k rozvedení poměrně zajímavého zjištění analytické třetí kapitoly, kdy první a třetí z vybraných případů („Změna orientace politiky Obamovy administrativy“ a „Vláda prezidentky Cchaj a čínský vojenský tlak na Tchaj-wan“) posílily jak bezpečnostní dilema, tak hrozbu Thúkýdidovy pasti, zatímco druhý případ („Společné setkání prezidentů ČLR a Tchaj-wanu v roce 2015“) vedl podle autora sice k prohloubení bezpečnostního dilematu, ale zároveň znamenal odvrácení hrozby Thúkýdidovy pasti. I bez srovnání a Allisonovými historickými případy je zarážející, že toto zjištění není více rozvedeno a komentováno v závěru.

Je tomu tak pravděpodobně proto, že místo aby ona spekulativní kapitola rozvedla předcházející analytickou kapitolu, tak ji spíše zastínila. Přestože je závěrečná kapitola originální, provázání s analytickými zjištěními by bylo vhodné už jen z toho důvodu, že navzdory tomu, že se Krigl oproti jiným autorům (Allisonovi a Ringenovi) vyhýbá silnému normativnímu hodnocení a preferenci jednoho scénáře před jinými, je jasné, že samotné modelování je silně ovlivněno autorovými hodnotami (zajímavé je například srovnání Kriglova čtvrtého scénáře, který pracuje s možností revoluce v ČLR, s revolučním scénářem „klimatický Mao“, který modelují autoři Joel Wainwright a Geoff Mann v knize *Climate Leviathan: A Political Theory of Our Planetary Future*). Explicitnější práce s hodnotovými předpoklady a provázání s analytickou částí práce by zde podle mého názoru velice prospělo. Dalo by mimo jiné mnohem pevnější základ silnému závěrečnému tvrzení, že uchování daného statu quo není jedinou cestou, jak se vyhnout válečnému konfliktu mezi USA a ČLR.

Navzdory těmto výtkám musím nicméně znovu ocenit jak volbu výzkumné otázky, tak pokus o zvýšení praktické relevance práce pomocí náročné scénářistické metody. Práci proto doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Brně 1. 9. 2022

Mgr. Matyáš Křížkovský